

FINLAND

برنامه‌درسی مطالعات اجتماعی در فنلاند

افشین چمن‌آرا

کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی

خلاصه

قرار دارد. علاوه بر آن، عدالت اجتماعی نیز در ضمن تنظیم این برنامه مورد توجه قرار می‌گیرد. ثابت شده است که «برنامه اصلی» فعلی نظام آموزشی فنلاند، هدف‌های برنامه آموزش مطالعات اجتماعی دوره متوسطه را که تجهیز دانش‌آموز به توانایی تجزیه و تحلیل نقادانه وقایع جاری، و نیز آماده ساختن آنان برای پیوستن به فعالیت‌های اجتماعی است، تأمین می‌کند.

کلیدواژه‌ها: برنامه درسی فنلاند، نظام آموزشی فنلاند، برنامه درسی مطالعات اجتماعی

مقدمه

امروزه فناوری فرایندی رو به پیشرفت محسوب می‌شود که تبعیت از آن در هر شرایطی اجتناب‌ناپذیر و برای دستیابی به برتری در رقابت، کسب دانش و مهارت الزامی است. برخی کشورها باور دارند که این اقدام از طریق آموزش دانشگاهی امکان‌پذیر است، اما هم اکنون به این نتیجه رسیده‌اند که آموزش‌های قبل از دانشگاه،

درس مطالعات اجتماعی اساس پویایی و تحرک در آموزش و پرورش است. لذا دولت‌ها برای افزایش شهروندان کارآمد و واجد شرایط از این درس حمایت جدی می‌کنند. این امر که چگونه شهروندانی کارآمد بیرونییم تا بتوانند آینده دولت‌ها و دنیا را بسازند، به اندیشه نیاز دارد. به همین دلیل برنامه‌های آموزشی که شهروندان را به ایده‌های جهانی شدن نزدیک می‌سازند، باید مورد بررسی قرار گیرند.

هدف این مطالعه بازبینی برنامه درسی مطالعات اجتماعی دوره متوسطه کشور فنلاند بوده است. ابتدا خصوصیات جغرافیایی و تاریخی و نظام آموزشی کشور فنلاند توصیف شده است. با نگاه کلی به نظام آموزشی فنلاند می‌توان گفت که بالا بردن سطح فرهنگ عمومی در آن کشور موجب کندی پیشرفت استعداد‌های فردی در عمل شده است.

هدف برنامه‌های مدرسه‌ای فنلاند تجهیز جوانان به دانش و مهارت‌های مورد نیازشان در زندگی اجتماعی است. البته انتقال ارزش‌های بنیادین فرهنگ فنلاند به دانش‌آموزان نیز مدنظر

نیمه دوم ابتدایی و دوره متوسطه تحت تعلیم زبان سوئدی قرار می‌گیرند. هر دو گروه زبانی در سطح آموزشی بالاتر، دارای مؤسسه‌هایی هستند [MEB-SGB, ۲۰۱۶]. حداقل دو زبان خارجه علاوه بر زبان مادری در فنلاند آموزش داده می‌شوند که این موضوع اهمیت زبان را نشان می‌دهد. اولین زبان خارجه در پایه سوم آموزش داده می‌شود.

مسئولیت آموزش و پرورش فنلاند بر عهده وزارت آموزش و پرورش این کشور است. «کمیسیون ملی آموزش و پرورش» نیز با این وزارتخانه در جهت پیشرفت هدفها، محتواها و روش‌های آموزش ابتدایی، متوسطه و آموزش بزرگسالان همکاری می‌کند. علاوه بر این، هر یک از استان‌های فنلاند، یک وزارتخانه آموزش و فرهنگ دارد که در رابطه با این موضوع‌ها کار می‌کند. مسئولیت مدیریت محلی بر عهده شهرداری‌های محلی است که وظایف اصلی در زمینه امکانات آموزشی را بر عهده دارند [MEC, ۲۰۱۳; YOK, ۲۰۰۹].

بنا به نظر معلمان فنلاندی، توجه بیشتر به دانش‌آموزان ضعیف از لحاظ درسی نتیجه بهتری در جامعه دارد، تا اینکه به تشویق دانش‌آموزان با استعداد پردازند که می‌خواهند عملکرد سطح بالاتری داشته باشند. آن‌ها معتقدند: کودکان باهوش‌تر به دوستان عقب‌افتاده از درس کمک می‌کنند، بدون اینکه خودشان از پیشرفت باز بمانند. به‌ویژه می‌باید تأکید کرد که در فنلاند کلاس کوچک‌تر از لحاظ اندازه موفق‌تر است. همچنین هیچ‌گونه مؤسسه خصوصی یا کلاس خصوصی در فنلاند، به‌جز مدرسه‌های (رسمی) بین‌المللی وجود ندارد و ۹۰ درصد مؤسسه‌های آموزشی مدرسه‌های دولتی هستند.

قابل ذکر است که اتخاذ یک الگوی آموزش و پرورش متمرکز و پویا، دانش‌آموزان را تحت فشار قرار نمی‌دهد و حتی از فشار یادگیری و تحقیق می‌کاهد. به‌طوری که در فنلاند مدرسه محیطی دوست‌داشتنی است. همان‌طور که **فرانسینلی** (۲۰۰۶) و متولیان امر آموزش فنلاند اشاره می‌کنند: معلمان عامل موفقیت نظام آموزش این

است که آموزش و پرورش معاصر در پی رشد سریع کشورهایی است که می‌خواهند از پیشرفته‌ترین کشورهای جهان باشند. بنابراین بهتر است از طریق بازنگری برنامه‌های کشورهای توسعه‌یافته در زمینه آموزش و پرورش، ببینیم آن‌ها در برابر مشکلاتی مشابه چه تدابیری اندیشیده‌اند [Semerci, ۲۰۰۰].

یکی از این کشورها فنلاند است. در نظام آموزشی فنلاند، به هدف‌های جمعی نسبت به هدف‌های فردی اولویت داده شده است. هدف برنامه‌های درسی، آموزش ارزش‌های اساسی و فرهنگ جامعه فنلاند به دانش‌آموزان است. بنابراین برنامه‌ریزی آموزشی در فنلاند در جهت تجهیز دانش‌آموزان به دانش و مهارت‌هایی است که ضمن تضمین برابری کل جامعه، برای زندگی اجتماعی در حال و آینده آن‌ها ضروری است.

ساختار نظام آموزش و پرورش در فنلاند

مطابق قانون، آموزش و پرورش پیش‌دبستانی، ابتدایی و متوسطه در فنلاند چارچوب هدفها و برنامه آموزشی را شکل می‌دهند که برای همگان اجباری و رایگان است. آموزش حرفه‌ای و تعلیمات آکادمیک در قانون اساسی ۱۹۱۹ مشخص شده‌اند. زبان‌های آموزشی در این کشور فنلاندی و سوئدی هستند که زبان‌های رسمی کشور محسوب می‌شوند. تقریباً پنج درصد از دانش‌آموزان

یعنی دوره‌های ابتدایی و متوسطه نیز باید مورد اصلاح و تجدیدنظر قرار گیرند. زیرا به عقیده ژاپنی‌ها، هدف آموزش و پرورش پیشرفت شهروندان کل کشور و تجدید نیروی شهروندی است [can, ۱۹۹۴].

در حقیقت آموزش‌های دوره ابتدایی جایگاه غیرقابل بحثی در آموزش و پرورش دارند، زیرا آموزش ابتدایی امکان برابری درست فرصت‌ها را برای بچه‌ها فراهم می‌کند. به همین دلیل است که آن‌ها را «آموزش پایه» می‌نامند. حق استفاده از آموزش دوره ابتدایی تقریباً در قانون اساسی همه کشورها وجود دارد.

دانشمندان و اقتصاددانان معتقدند که سرمایه‌گذاری با هدف آموزش دو بازده دارد: یکی بازده اجتماعی و دیگری بازده فردی.

بررسی و محاسباتی که در ۵۲ کشور صورت گرفته‌اند، بیانگر آن هستند که هر چه پایه‌های تحصیلی بالاتر می‌روند، بازده اجتماعی کم می‌شود. دوره‌ای که بالاترین بازده اجتماعی را دارد و پایین‌ترین بازده فردی، دوره ابتدایی است و دوره‌ای که پایین‌ترین بازده اجتماعی و بالاترین بازده فردی را دارد، دوره متوسطه است [Aslan, ۱۹۹۹]. پس می‌توان فهمید که بازده مدرسه‌های ابتدایی کاملاً متوجه اجتماع است و لذا آموزش و پرورش ابتدایی را باید معادل حیات جامعه دانست.

در طول زمان، کشورها از جنبه‌های متفاوتی بر هم تأثیر گذاشته‌اند. یکی از این زمینه‌های اثرگذار تاریخ است. واضح

کشور هستند.

از بدو تولد تا شش سالگی، بچه‌ها به مهدکودک‌ها (کودکستان‌ها) یا گروه‌های کوچک‌تر ویژه کودکان برده می‌شوند که متناسب با سطح درآمد خانواده از آن‌ها شهریه می‌گیرند. از سال ۲۰۰۱، همه کودکان شش‌ساله حق دریافت آموزش پیش‌دبستانی را به‌صورت رایگان داشته‌اند [MEBDIGM, ۲۰۰۶; SGB, ۲۰۱۹].

مطابق قانون آموزش و پرورش پایه که از اول ژانویه ۱۹۹۹ اعمال شده است، «مدرسه‌های جامع»^۲ به دو دوره اول و دوم تقسیم می‌شوند. آموزش اجباری ۹ سال طول می‌کشد و با وجود اینکه آموزش عمومی توسط معلم ما طی ۶ سال انجام شده است، باید آموزش‌های تخصصی توسط معلم رشته (خاص انتخابی) سه سال دیگر هم ارائه شود [MEB-SGB, ۲۰۱۶].

نام مدرسه‌هایی که براساس قانون آموزش و پرورش پایه تأسیس شده‌اند، «مدرسه جامع چندمنظوره»^۳ است. آموزش پایه در مدرسه‌های جامع چندمنظوره شامل گروه‌های ۱۶-۷ ساله است. ۵۸۰ هزار دانش‌آموز در آموزش و پرورش اجباری در سال ۲۰۰۳ مشغول تحصیل بودند. اگر چه تعداد زیادی دانش‌آموز در این مدرسه‌ها مشغول تحصیل هستند، ولی میزان قبولی ۹۹/۷ درصد و میزان مردودی در کمترین حد است. یک سال تحصیلی ۱۹۰ روز است که از ماه اوت شروع می‌شود تا اوایل ژوئن ادامه دارد. آموزش و هرگونه مواد آموزشی رایگان است. همچنین در مدرسه به دانش‌آموزان ناهار رایگان داده می‌شود و دانش‌آموزانی که منزل آن‌ها در فاصله پنج کیلومتری مدرسه باشد، از سرویس رایگان استفاده می‌کنند [MEB-SGB, ۲۰۱۶].

همچنین دانش‌آموزان در استفاده از منابع علمی یا مهارتی مشابه آزادند. گزینش برای نیمه دوم دوره متوسطه بنا بر عملکرد مدرسه‌ای در دوره قبلی صورت می‌گیرد. لذا معیارهای گزینش به‌کار برده شده توسط آموزش و پرورش حرفه‌ای است و گاهی امتحانات ورودی و مهارت‌یابی تحت‌الشعاع آن قرار می‌گیرند. ۹۰ درصد از دانش‌آموزان

بعد از آموزش‌های پایه به تحصیلاتشان ادامه می‌دهند [Marlow, ۲۰۰۲].

برنامه‌های آموزش و پرورش مرحله دوم دوره متوسطه، از سال ۱۹۸۲ یک سلسله آموزش‌های کلی برای سه سال دانش‌آموزان ۱۶-۱۹ ساله فراهم می‌آورد. در طول این دوره، دانش‌آموزان برنامه‌های پلی‌تکنیک دارند و برنامه‌هایی نظیر برنامه‌های آموزشی پایه دارند که آن‌ها را برای دانشگاه‌ها آماده می‌کنند [MEBDIGM, ۲۰۰۶].

اگر چه برنامه‌های درسی دوره دوم برای سه سال تعیین می‌شوند، دانش‌آموزان می‌توانند آن‌ها را در ۲ یا ۴ سال به پایان برسانند. حداقل ۷۵ کلاس درس در برنامه دبیرستان وجود دارد که ۴۹-۴۵ مورد از آن‌ها کلاس‌های اجباری هستند. پس از پایان این سه سال، امتحان دانشگاه به‌صورت سراسری در کشور برگزار می‌شود. این امتحان دو بار در سال، یکی در بهار و دیگری در پاییز، توسط «کمیسیون برگزاری امتحانات برای ورود به دانشگاه» از طرف وزارت آموزش و پرورش برگزار می‌شود. به دانش‌آموزانی که دبیرستان را به پایان رسانده‌اند، قبل از امتحان ورودی دانشگاه، دیپلم متوسطه داده می‌شود. در واقع امتحانات ورودی بخشی از آموزش دوره متوسطه‌اند که اکثر دانش‌آموزان در آن

شرکت می‌کنند. زیرا صدور گواهی شرکت در امتحان فوق برای ثبت‌نام در دانشگاه و امتحانات ورودی دیگر اجباری است [Marlow, ۲۰۰۲; Yok, Enginer, ۲۰۰۶]. یک سلسله دبیرستان‌های فنی و حرفه‌ای هم در حوزه برنامه‌های آموزش و پرورش دوره دوم دبیرستان وجود دارند. هدف از آموزش و پرورش حرفه‌ای، یاد دادن مهارت‌های گوناگون شغلی به دانش‌آموزان است تا ضمانتی برای داشتن مهارت‌های مورد نیاز در زندگی تجاری باشد. آموزش و ناهار در مدرسه‌های فنی و حرفه‌ای رایگان است، ولی دانش‌آموزان باید کتاب‌های مربوط به درس‌های خود را بخرند. همچنین برخی از دانش‌آموزان بورس تحصیلی و وام دریافت می‌کنند [MEBDGM, ۲۰۰۶].

آموزش عالی در مدرسه‌های پلی‌تکنیک و دانشگاه‌ها ارائه می‌شوند. مدرسه‌های پلی‌تکنیک که از سال ۱۹۹۱ تأسیس شده‌اند، مثل مدرسه‌های حرفه‌ای (در دبیرستان) هستند و نیاز به آموزش بیشتر را تأمین می‌کنند [iYaWWW.Yok.gov.tr/egitim/rapolar/giris-sinavi/finland]. دانشگاه‌ها به تربیت آکادمیک و انجام تحقیقات علمی می‌پردازند و دوره‌های تحصیلی دانشگاهی براساس درجه علمی از

بنا شده است تا به هدف درک حیات اجتماعی مشخص و مفهوم قانون دست یابد. این درس مهارت بررسی وقایع روزمره را با دیدی باز و نقادانه به دانش‌آموزان منتقل می‌کند. هدف اصلی مطالعات اجتماعی کمک به دانش‌آموزان برای تصمیم‌گیری صحیح و معقول، و رفتار شایسته یک شهروند مسئول است. بنابراین مهارت‌های فکری نظیر نقد کردن، حل مسئله و تفکر خلاقانه، از هدف‌های اصلی آموزش مطالعات اجتماعی هستند. مطالعات اجتماعی مبتنی است بر اندیشه‌های اخلاقی-اجتماعی، نظیر عدالت، برابری، مسئولیت اجتماعی، احترام به حقوق انسان‌ها، فعال بودن شهروندان، و اهمیت کار و کارگشایی.

بازده یادگیری

هدف این است که از طریق آموزش مطالعات اجتماعی در دوره متوسطه دانش‌آموزان به این موارد دست یابند:

- درک ماهیت اجتماع در نتیجه پیشرفت تاریخی؛
- آشنایی با بنیان‌ها و عملکردهای نظام اجتماعی و اقتصادی فنلاند و توانایی قرار دادن آن‌ها در زمینه‌های بین‌المللی و اروپایی؛
- صدور فرمان‌های کلیدی در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی؛
- آگاهی از فرصت‌ها برای شرکت در اجتماع مدنی و چگونه استفاده کردن از فرصت‌ها؛
- توانایی دستیابی به اطلاعات روزمره از طریق منابع مختلف و ارزیابی نقادانه اطلاعات شفاهی، بصری و آماری؛
- توانایی شکل دادن به عقاید شخصی قابل

این دیدگاه تهیه و تنظیم شود، دانش‌آموزان را قادر می‌سازد، دانش خود را به سمت حل مسائل و تصمیم‌گیری سوق دهند و موجبات موفقیت آن‌ها را فراهم می‌کند [Önal & kaya, ۲۰۰۶].

برنامه درسی مطالعات اجتماعی که امروز در پایه‌های هفتم تا نهم در کشور فنلاند جریان دارد، در سال ۲۰۰۴ و برنامه درسی مطالعات اجتماعی پایه‌های دهم تا دوازدهم در سال ۲۰۰۳ تدوین شده‌اند. هدف کلی آموزش اجتماعی که در برنامه درسی اصلی آمده، تضمین آن است که دانش‌آموزان به افرادی فعال و مسئولیت‌پذیر در اجتماع تبدیل شوند. هدف خاص از تدریس این درس حمایت از دانش‌آموزان در جهت رشد و تبدیل آن‌ها به شهروندانی بردبار و طرفدار دموکراسی است.

همچنین، آموزش مطالعات اجتماعی به پایه‌های دهم تا دوازدهم متوسطه، با هدف تجهیز دانش‌آموزان به مهارت بررسی کارآمد و نقادانه حوادث جاری و آماده‌سازی آن‌ها برای شرکت در فعالیت‌های اجتماعی، صورت می‌گیرد. این مطالب و مباحثی چون سیاست و جامعه، اقتصاد، شهروند و جامعه، اروپایی شدن و جریان‌اتحادیه اروپا، همگی مورد توجه برنامه علوم اجتماعی پایه‌های دهم تا دوازدهم هستند. هم‌گام با تعلیمات خاص، وزارت آموزش و پرورش فنلاند به معلمان درس مطالعات اجتماعی، حق تعیین کتاب درسی و تجهیزات آموزشی و نیز تصمیم‌گیری مستقل در مورد روش تدریس را داده است.

برنامه آموزشی مطالعات اجتماعی دوره متوسطه

آموزش مطالعات اجتماعی در این دوره به تحریک علمی شاگردان نسبت به جامعه پیرامونشان می‌پردازد. ساختار اجتماعی و بخش‌های تشکیل‌دهنده این ساختار، قدرت، اقتصاد و ابزارهای تأثیرگذار از چشم‌انداز فنلاند، اروپا و دنیا درک و لمس خواهند شد. مطالعات اجتماعی بر پایه علوم اجتماعی، نظیر تاریخ، جغرافیا، اقتصاد، جامعه‌شناسی، انسان‌شناسی، روان‌شناسی، فلسفه و سیاست

۳-۶ سال متغیرند. مدرسه‌های پلی‌تکنیک‌ها مکان‌هایی هستند که به‌صورت کاربردی به جوانان و یا بزرگسالانی که قبلاً کار کرده‌اند، آموزش می‌دهند. طول دوره این مدرسه‌ها ۳/۵ تا ۴ سال است [Marlow, ۲۰۰۲].

دانشجویانی که شهروند فنلاندی باشند، مورد حمایت مالی دولت قرار می‌گیرند. بسته حمایتی دولت شامل بورس تحصیلی، کمک اجاره مسکن و وام تحصیلی است. براساس آمارهای منتشر شده در سال ۲۰۰۷، تعداد کل دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه‌ها در سال ۲۰۰۵، ۱۷۶۰۶۱ نفر و تعداد فارغ‌التحصیلان ۱۹۱۷۹ نفر بوده است.

خصوصیات کلی برنامه آموزشی مطالعات اجتماعی

در «برنامه درسی اصلی مطالعات اجتماعی»^۴ یک مجموعه معلومات پایه وجود دارد که همه دانش‌آموزان ملزم به یادگیری آن‌ها هستند. شاید این سؤال پیش بیاید که معلومات پایه چه هستند و چه کسی آن‌ها را بر می‌گزیند. «برنامه اصلی»^۵ در واقع تعیین‌کننده معلومات و مهارت‌های پایه و اصلی برای دانش‌آموزان است. در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته دیدگاه ساختارگرایان در پردازش فرایند برنامه‌نویسی مورد توجه قرار گرفته است. به‌ویژه برنامه‌هایی که در کشورهای نظیر ایالات متحده آمریکا، استرالیا، نیوزلند و فنلاند مورد استفاده قرار گیرند، در پرتوی دیدگاه ساختارگرایان تنظیم شده‌اند. در سال ۲۰۰۵، در اثر اشتراک مساعی کشورهای مذکور و اروپا، برنامه‌های جدیدی برای دوره ابتدایی تهیه شد. لازم به ذکر است که این کشورها به نتایج مثبتی در همکاری با ساختارگرایان در زمینه اقتصادی دست یافتند [Alpinar & Aydin, ۲۰۰۷].

تئوری ساختارگرایان

این تئوری که توجه همه فرهیختگان را به خود جلب کرده است، دانش‌آموزان را به کسب مهارت‌های یادگیری از طریق تجربه کردن، حل مسئله و تصمیم‌گیری وا می‌دارد. برنامه درسی مطالعات اجتماعی اگر در سایه

آینده فنلاند و مبانی اقتصادهای بین‌المللی؛
* کسب مهارت در تصمیم‌گیری‌های
روزمره اقتصادی و نیز بررسی مسائل
اقتصادی از منظر اخلاقی؛
* آگاهی از اهمیت کار و پیشگامی در
اقتصاد ملی.

زمینه‌های یادگیری و محتوای هدف‌های علم اقتصاد به شرح زیرند:

۱. آشنایی با اصول، افکار و تئوری‌های
اقتصادی ملی:
* منبع معیشتی فنلاند؛
* تولید اولیه؛ فناوری و صنعتی شدن؛
* خدمات و جامعه.

۲. آشنایی با دولت فعلی و
چشم‌اندازهای آینده فنلاند و مبانی
اقتصادهای بین‌المللی:
* فعالیت اقتصادی و سرمایه‌گذاری در
تجارت (بازرگانی)؛
* فکر اقتصادی؛
* عرضه، تقاضا و تعادل به‌عنوان زیربنای
اقتصاد بازار؛
* رقابت و فرم‌های آن؛
* فعالیت‌های تجاری و مشتریان
(مصرف‌کنندگان).

۳. کسب مهارت در تصمیم‌گیری‌های
روزمره اقتصادی و نیز بررسی مسائل
اقتصادی از منظر اخلاقی:
* تغییرات و آشوب‌های اقتصادی؛
* رشد اقتصادی؛
* «پول‌گرایی» به‌عنوان راه‌حلی برای رفع
آشوب‌های اقتصادی؛
* سیاست پولی و بازار مالی؛
* خارج از تنظیم شدن بازار؛
* ساختار بازار مالی؛
* سیاست پولی و سوددهی؛
* اقتصاد عمومی و سیاست اقتصادی؛
* مالیات و سیاست‌های مالیاتی؛
* سیاست‌ها و نیروهای بازار؛
* سیاست‌های درآمدی.

✓ آشنایی با بنیادهای جامعه مرفه.
زمینه‌های یادگیری و محتوای هدف‌های
«جامعه و سیاست» از این قرارند:

۱. فهم و درک ساختارهای اصلی
جامعه فنلاند:
* پیشرفت جامعه فنلاند؛
* ساختار جمعیتی فنلاند؛
* ساختار یک دولت رفاه؛
* امکانات یک دولت رفاه.
۲. آشنایی با حقوق مدنی اصلی و پایه:
* قدرت؛
* قدرت به‌عنوان مفهوم و روش‌های
اعمال قدرت؛
* نظام‌های سیاسی.
۳. اتخاذ دیدگاهی متعادل و تحلیلگر
در رابطه با جامعه:
* تأثیرگذاری و نفوذ؛
* دموکراسی و جامعه مدنی؛
* تأثیر جهانی؛
* چالش‌های اعمال نفوذ.
۴. آشنایی با بنیادهای جامعه مرفه:
* حاکمیت قانون و نظام‌های امنیتی؛
* قوانین بنیادی؛
* قوه قضائیه؛
* مجریان یا متولیان اعمال قانون؛
* سیاست امنیتی و تغییر سناریوهای
تهدید؛
* سیاست اجتماعی؛
* هدف، نقش‌ها و مدل‌ها.

ب) علم اقتصاد

در این درس دانش‌آموزان به‌گونه‌ای هدایت
می‌شوند که بتوانند اصول فعالیت اقتصادی
را بفهمند. علم اقتصاد که از اصول پایه
است، مواردی را که به اقتصاد خرد و کلان
مربوط می‌شوند، از دیدگاه مصرف‌کنندگان،
بازرگانان و دولت‌ها بررسی می‌کند.
دانش‌آموزان از طریق آمارها و سایر منابع از
امور اقتصادی مطلع می‌شوند. انتظار می‌رود
مطالب دیگری را نیز به‌طور اکتسابی دریافت
کنند. هدف‌های علم اقتصاد عبارت‌اند از:
* آشنایی با اصول، افکار و تئوری‌های
اقتصادی ملی؛
* آشنایی با دولت فعلی و چشم‌اندازهای

توجیه در موضوع‌های اقتصادی و اجتماعی
بحث‌برانگیز که به ارزش‌ها مربوط می‌شوند؛
• دستیابی به توانمندی ساخت مفهوم
جامعه بر پایه مسئولیت، بردباری و احترام
به مساوات.

محتوا

همان‌گونه که گفته شد، برنامه درسی
مطالعات اجتماعی دوره دوم متوسطه
«چند رشته‌ای» تنظیم شده است. از این
محتوا ساختار مربوط به رشته‌های گوناگون
علمی به‌وجود آمده است. این ساختار
شامل واحدهای اجباری و اختصای در
زمینه‌های یادگیری است که در ادامه شرح
داده می‌شوند. واحدهای اجباری محتوای
برنامه درسی مطالعات اجتماعی را در برنامه
اصلی شکل می‌دهند و زمینه‌های یادگیری و
اکتساب آن‌ها به ترتیب زیر است:

الف) جامعه و سیاست

در اینجا دانش‌آموزان روی سیاست و
نظام‌های اجتماعی جامعه فنلاند تمرکز
می‌کنند و با به خدمت گرفتن افکار سیاسی،
روان‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی، به
تجزیه و تحلیل جامعه فنلاند می‌پردازند.
انتظار می‌رود دانش‌آموزان به‌طور اکتسابی
موارد زیر را دریافت کنند:
✓ فهم و درک ساختارهای اصلی جامعه فنلاند؛
✓ آشنایی با حقوق مدنی اصلی و پایه،
و نیز مقاصد و فرصت‌های شهروند در
تأثیرگذاری بر جامعه؛
✓ اتخاذ دیدگاهی متعادل و تحلیلگر در
رابطه با جامعه؛

۴. آگاهی از اهمیت کار و پیشگامی در اقتصاد ملی؛
- ❖ چشم‌اندازهای آینده در اقتصاد فنلاند؛
 - ❖ فاکتورهای ریسک؛
 - ❖ فرصت‌ها و محدودیت‌های رشد.

ج) شهروندان و قانون

- به دانش‌آموزان اطلاعاتی دربارهٔ قانون فنلاند، دفاع از حقوقشان و مراحل قانونی با هدف‌های زیر داده می‌شود:
- ❖ آشنایی با اصول کلیدی قانون؛
 - ❖ کسب دانش پایه‌ای دربارهٔ قوه قضائیه فنلاند و دادگاه‌های بین‌المللی؛
 - ❖ حضور در موضوع‌های حقوقی مشترک به‌طور مستقل؛
 - ❖ آگاهی از حقوق، منافع و وظایف خود به‌عنوان شهروند، مستخدم، کارمند یا مشتری؛
 - ❖ برخورداری از توانایی استفاده از منابع اصلی اطلاعات حقوقی؛
 - ❖ عمل کردن منصفانه و مطابق قانون.

زمینه‌های یادگیری و محتوای هدف‌های «شهروندان و قانون» به شرح زیرند:

۱. آشنایی با اصول کلیدی قانون:
 - ❖ اساس قانون؛
 - ❖ تاریخ قانون در فنلاند؛
 - ❖ قانون و نظام‌های وابسته به آن؛
 - ❖ مفاهیم اصلی؛
 - ❖ آشنایی با اطلاعات قانونی.
۲. آگاهی از حقوق، منافع و وظایف خود به‌عنوان شهروند، مستخدم، کارمند یا مشتری:
 - ❖ معاملات قانونی اصلی شهروندان؛
 - ❖ قانون خانواده؛
 - ❖ قانون کارگری؛
 - ❖ حمایت از مشتری؛
 - ❖ قرض‌ها؛
 - ❖ ضمانت و عجز از پرداخت؛
 - ❖ مسکن؛
 - ❖ استیناف در برابر تصمیمات مسئولان و یا متولیان امور.

۳. کسب دانش پایه‌ای دربارهٔ قوه قضائیه فنلاند و دادگاه‌های بین‌المللی:

- ❖ آیین‌های دادرسی و جنایی؛
- ❖ روندهای قانونی و روندهای دیگر؛
- ❖ مجازات؛
- ❖ قانون بین‌المللی و روندهای استیناف (درخواست).

د) اتحادیه اروپا و اروپایی شدن

- دانش‌آموزان اقدامات اتحادیه اروپا و اهمیت ائتلاف اروپایی را یاد می‌گیرند و تشویق می‌شوند، در بحث‌های روز دربارهٔ اتحادیه اروپا شرکت کنند. هدف‌های درس عبارتند از:
- ❖ کسب اطلاعات عمیق و متنوع در مورد اتحادیه اروپا و عملکردهای آن؛
 - ❖ آموختن چگونه عمل کردن به‌عنوان شهروندی از اتحادیه اروپا؛
 - ❖ آشنایی با فایده‌ها و ضررهای فرصت‌ها و تهدیدهای ائتلاف اروپا؛
 - ❖ توانایی کسب اطلاعات تطبیقی (مقایسه‌ای) دربارهٔ اتحادیه اروپا و شهروندان آن؛
 - ❖ فهم اثرات ائتلاف اروپا از نظر زندگی‌شان و نظام سیاسی فنلاند.

زمینه‌های یادگیری و محتوای هدف‌های اتحادیه اروپا و اروپایی شدن از این قرارند:

۱. آموختن چگونه عمل کردن به‌عنوان شهروندی از اتحادیه اروپا:
 - ❖ هویت اروپایی؛
 - ❖ ارزش‌های متعارف اروپایی؛
 - ❖ شهروندان اتحادیه اروپا.

۲. آشنایی با فایده‌ها و ضررهای فرصت‌ها و تهدیدهای ائتلاف اروپا:

- ❖ اعمال نفوذ و قدرت در اتحادیه اروپا؛
- ❖ نظام تصمیم‌گیری اتحادیه اروپا؛
- ❖ فنلاند به‌عنوان بخشی از نظام تصمیم‌گیری اتحادیه اروپا؛
- ❖ اعضای مختلف.

۳. توانایی کسب اطلاعات تطبیقی دربارهٔ اتحادیه اروپا و شهروندان آن:

- ❖ اثرات منطقه‌ای اتحادیه اروپا؛
- ❖ فرصت‌های نسل جوان برای مطالعه و کار با اتحادیه اروپا؛
- ❖ اتحاد مناطق از دید شهروندان.

۴. فهم اثرات ائتلاف اروپا:

- ❖ چالش‌های اتحادیه اروپا؛
 - ❖ توسعه اتحادیه اروپا؛
 - ❖ سیاست امنیتی مشترک؛
 - ❖ اتحادیه اروپا و نظام‌های جهانی.
- از آنجا که برنامه تدریس مطالعات اجتماعی ویژگی‌های یک برنامه درسی اصلی را دارد، وقتی هدف‌ها و محتواها را به‌طور کلی بیان می‌کنند، هیچ توصیفی دربارهٔ مراحل تدریس-یادگیری ارائه نمی‌شود.

سنجش و ارزشیابی

به‌طور کلی ارزیابی و سنجش بخش جدا نشدنی زندگی مدرسه‌ای است و هر دانش‌آموزی حداقل یک گزارش سالانه می‌دهد. علاوه بر آن، یک گزارش میان‌دوره‌ای هم در طول یک سال تحصیلی ارائه می‌دهد. موفقیت حاصل نبود تناقض در گزارش‌ها و امتحان‌هایی است که معلم می‌گیرند و به دانش‌آموزانی که ۹ سال مدرسه را تمام کرده باشند، مدرک داده می‌شود. مدرک دیگری هم به دانش‌آموزانی می‌دهند که سال دهم را که اختیاری است، گذرانده باشند.

مفهوم یادگیری و اطلاعات گسترده، از جنبه‌های بسیاری دانش‌آموزان را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. نظریه اصلی در شکل دادن برنامه درسی ملی «ساختن‌گرایی اجتماعی» است و این برنامه درسی در قالب دیدگاه مزبور طرح شده است. لذا به سنجش چیزهایی می‌پردازد که دانش‌آموزان در علوم اجتماعی یاد گرفته‌اند. درک دانش‌آموزان از موضوع‌ها و مفاهیم اصلی محتوای درسی نیز ارزشیابی می‌شود. دانش‌آموزان باید بتوانند دانش خود را به شکل ساختاری بیان کنند، نقادانه به ارزیابی حوادث اجتماعی بپردازند، و اطلاعات شفاهی، گرافیکی و عددی ارائه شده در شکل‌های متفاوت را توضیح دهند. عملکرد دانش‌آموزان در آزمون با

تست‌های متفاوت یا روش‌های دیگر، در طول مراحل آموزش ارزیابی می‌شود. همچنین به معلمان سفارش می‌کنند که از تکنیک‌ها و روش‌های تدریس متنوعی در طول سال استفاده کنند. لازمه اجزای ساختن گزایی، استفاده از ابزارهای دیگری در سنجش و ارزیابی برنامه درسی اصلی است. بنابراین به دانش‌آموزان سفارش می‌شود، در کلاس و هنگام انجام تکلیف نقش فعال داشته باشند؛ یعنی به پرسش کردن، طرح مسئله و حل مسئله بپردازند و بالاخره فعالانه بکوشند، اطلاعات مورد نیاز را مثل یک دانشمند آشکار و ارزیابی کنند. در واقع باید ساخت‌شناسی خود را از طریق فعالیت‌ها بروز بدهند، نه اینکه صرفاً شنونده باشند. همچنین، تحقیق و تمرین کنند تا توانایی پاسخ به سؤال‌ها را بیابند [www.iogm.meb.gov.tr].

بر اساس «شبکه اطلاعاتی آموزش و پرورش اروپا» و «برنامه درسی اصلی آموزش و پرورش پایه ملی» (۲۰۰۴)، اگر دانش‌آموزان به کسب موارد زیر نائل آیند، موفق محسوب می‌شوند:

- از اندیشه‌های خود با احترام به موازین اجتماعی، دفاع کنند؛

- با دیدی نقادانه اطلاعات رسانه‌ها و آمارهای گرافیکی را تفسیر کنند؛

- تصمیمات یا راه‌حل‌های مناسبی در موارد اقتصادی و اجتماعی اتخاذ کنند و نتایج مشابه را مقایسه کنند؛

- سؤال‌های اخلاقی در مورد فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی را درک کنند.

دانش‌آموزان از نظر پیشرفت در زمینه اطلاعات، مهارت‌ها، طرز برخورد و رفتارها، با توجه به هدف‌ها و یا آنچه اکتساب کرده‌اند، جدا از مقیاس‌های اجرایی معین، مورد ارزیابی قرار می‌گیرند. در فنلاند علاوه بر امتحانات کتبی، به‌طور شفاهی هم سنجش صورت می‌گیرد.

خلاصه بحث و نتیجه‌گیری

تعلیم و تربیت در فنلاند هويت خود را در چارچوب قانون و مؤسسه‌های وابسته به آموزش و پرورش حفظ می‌کند. یکی از دلایل مسئولیت‌پذیری مردم این کشور

برای یادگیری بی‌قید و شرط آن است که مؤسسه‌های آموزشی به‌طور یکسان در همه جای کشور وجود دارند و این یکسانی تعلیم و تربیت مطابق قانون است [Demirel, ۲۰۰۰]. از این نقطه‌نظر می‌توان گفت آخرین هدف تعلیم و تربیت فنلاند «اصل تداوم و مادام‌العمر بودن» آن است.

یک شهروند فنلاندی بدون توجه به سنش، خود را در حلقه آموزش و پرورش در نظر می‌گیرد. به عبارت دیگر، هم مؤسسه‌های دولتی و هم مؤسسه‌های محلی، نه تنها برای بچه‌ها بلکه برای بزرگسالان، مسئولیت آموزش را بر عهده دارند. آن‌ها ابعاد آموزش را محدود نمی‌کنند، بلکه می‌کوشند سطح آن را بالا ببرند.

با توجه به اطلاعات کلی که در بالا ارائه شد، هدف غایی آموزش و پرورش فنلاند از ارائه درس مطالعات اجتماعی، پرورش دانش‌آموزانی است که در آینده به شهروندانی فعال و مسئولیت‌پذیر تبدیل شوند، و به موازات آن سازگار، مستقل، مولد، کارآمد، تأثیرگذار در پیرامون خود و حتی فراتر از آن باشند.

مطالعات اجتماعی در کشور فنلاند بر موضوع‌های داخلی و اتحادیه اروپا متمرکز

می‌شود. در برنامه درسی، اطلاعاتی در مورد تنظیم و دسته‌بندی محتوای درسی وجود ندارد. با توجه به اطلاعات موجود، برنامه چرخشی برای تنظیم محتوا و روش‌ها و دیدگاه‌های برنامه‌نویسی چندرشته‌ای یا تخصصی، همه براساس نظریه ساختن‌گرایی و به‌ویژه اهمیت حل مسئله صورت می‌گیرند. علاوه بر این، طرح‌های یادگیری فردی و برنامه‌های کاری نیز برای پیشرفت تدریجی دانش‌آموزان ارائه می‌شوند. همکاری خانه و مدرسه امتیازاتی دارد. معلمان این درس‌ها حق انتخاب کتاب و مطالب درسی خود را دارند. رفتارهای دانش‌آموزان و کارهای آن‌ها در ارزیابی مدرسه مورد توجه قرار می‌گیرند. علاوه بر این، معلمان از ارزیابی شفاهی بهره می‌برند و بر تکنیک‌های دیگر سنجش که مرتبط با نظریه ساختن‌گرایی‌اند، تأکید می‌ورزند [Özlürk & Deveci, ۲۰۱۱].

چنین برداشتی می‌شود که تمایلات فنی آموزش و پرورش معاصر در شکل دادن به آموزش مطالعات اجتماعی فنلاند کاملاً تأثیر داشته است و حضور سنت آموزش قوی همچنان در مدرسه‌های این کشور احساس می‌شود.

پی‌نوشت‌ها

1. Franssinelli comprehensive school: مدرسه جامع مدرسه‌ای است که در آن نظام آموزش فراگیر ملاک عمل است. بنابراین مشخص‌ترین ویژگی آموزشگاه فراگیر همان جامعیت برنامه‌های درسی آن است که اولاً برای ثبت‌نام‌کنندگان در مدرسه، مجال تحصیل در هر دو نوع درس‌های نظری و عملی را فراهم می‌آورد، ثانیاً از حیث تعداد و تنوع درس‌های انتخابی از امکانات وسیع‌تر و جامع‌تری برخوردار است و از قرار دادن برنامه‌های بسته در قالب رشته‌های تحصیلی معین فرا روی جوانان پرهیز می‌کند. هدف‌های این مدرسه‌ها دادن آموزش عمومی به شهروندان، فراهم آوردن برنامه‌های حرفه‌ای برای آن‌ها بعد از تحصیلات متوسطه و به‌منظور ورود به بازار کار، و بالاخره عرضه کردن برنامه‌های مقدماتی دانشگاه است.
3. Peruskoulu Grundskola
4. Social studies core curriculum
5. core curriculum

6. multi-disciplinary

منابع

1. دیارتمان مطالعات اجتماعی، دانشکده آموزشی دانشگاه کافکاس، کارس، تاریخ انتشار آنلاین ۳۰ ژانویه ۲۰۱۷.
2. Akpınar, B. & Aydin, K. (2007).
3. Allnet (2009). Ülkele, rehberi: Finlandiya. Retrieved from www.ulkeler.net/finlandiya.htm.
4. Can, M. (1994). Üniversiteler bilimi adami iliskisi. Izmir. T. Ö V. Yayinlari.
5. Cengiz, C. (2011) Finlandiya tarihi Özeti.
6. Finnish National Board of Education. (2004). National core curriculum for Upper Secondary schools. (2003).
7. Malow, R.F. (2002). Finland. World education encyclopedia: A survey of educational systems worldwide. (2nd ed., pp:437-449).